

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕМИ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ» У ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ «МЕДІАГРАМОТНІСТЬ І КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ»

Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Анотація

У статті проаналізовано шляхи інтеграції академічної доброчесності як міждисциплінарного концепту в освітні програми ЗВО. Розглянуто можливості дисципліни вільного вибору «Медіаграмотність і критичне мислення» у формуванні академічної доброчесності здобувачів освіти.

Ключові слова: вища освіта, академічна доброчесність, медіаграмотність, риторичний аналіз.

Abstract

The article analyzes ways of integrating academic integrity as an interdisciplinary concept into educational programs of higher education institutions. The possibilities of the discipline of free choice "Media literacy and critical thinking" in the formation of academic integrity of students are considered.

Keywords: higher education, academic integrity, media literacy, rhetorical analysis.

Загально визнано, що академічна доброчесність – фундамент якості освіти. В Україні дотримання академічної доброчесності в освітньому середовищі є важливою умовою не просто розвитку вищої освіти, а її інституційного існування. Послугуючись найуживанішими словами постпандемічного часу, скажемо, що без щеплення академічною доброчесністю, без розвитку стійкого імунітету до практик її порушення неможливе просування України як активного учасника Європейського простору вищої освіти та світового освітнього співтовариства. Академічна доброчесність та практики її дотримання мають бути як предметом педагогічних та міждисциплінарних теоретичних досліджень, так предметом навчання здобувачів освіти (особливо у світлі останніх досягнень у розвитку штучного інтелекту), і цей процес має набути системності.

Результати аналізу досліджень показують, що проблемі академічної доброчесності та її впровадженню в освітній процес у ЗВО в загальнотеоретичному аспекті (суть, зміст, структура, значення академічної доброчесності) та практико-методичному аспекті (підходи у формуванні академічної культури, причини та наслідки порушень академічної доброчесності) в українській педагогічній науці приділяють значну увагу. Розв'язанню цих проблем присвячені дослідження А. Артюхова, К. Гнезділової, І. Дегтярьової, О. Семенової, О. Слободянюк, Т. Тимочко, І. Тодорової, Н. Шліхти та ін.

За дослідженнями, для системного і послідовного формування цінностей і практик академічної доброчесності доцільно вводити в освітні програми відповідну дисципліну. О. Власенко, К. Вергелес, Т. Вергелес, обґрунтовуючи необхідність введення такої дисципліни, зазначають, що «відсутність у навчальному процесі ЗВО цивілізованої, етичної компоненти, яка врегульовувала б навички підготовки до практичних (семінарських) занять, сприйняття та нотації (конспектування) лекцій, організації та виконання наукової роботи, оформлення посилань та списку використаної літератури робить усталені (загальноприйнятні) форми контролю знань практично недієвими» [1, с.6-7]. Результати аналізу джерельної бази показують, що формування академічної доброчесності здобувачів стає сьогодні завданням окремих навчальних дисциплін для здобувачів усіх рівнів освіти в багатьох українських ЗВО. Ці дисципліни вводять як до обов'язкового компоненту, так і до переліку дисциплін вільного вибору Для прикладу: «Академічна доброчесність» (вибіркова, перший (бакалаврський)

рівень, НТУУ КПІ ім. Сікорського), «Основи академічної доброчесності» (вбіркова, перший (бакалаврський) рівень, НУ «Одеська політехніка»), «Основи академічного письма» (обов'язкова, бакалаврський рівень, Ізмаїльський державний гуманітарний університет), «Основи академічної доброчесності» (обов'язкова, другий (магістерський) рівень, Тернопільський національний економічний університет), «Академічна доброчесність» (обов'язкова, третій (освітньо-науковий) рівень, Івано-Франківський національний медичний університет), «Академічний дискурс та академічна доброчесність» (вбіркова, другий (магістерський), третій (освітньо-науковий) рівень, Інститут менеджменту освіти НАПНУ). Це знакова тенденція. Поряд із цим, вважаємо, має відбуватися системна інтеграція тем, пов'язаних з академічною доброчесністю як міждисциплінарним концептом, в усі навчальні дисципліни освітніх програм. Ми солідаризуємося з дослідниками О. Слободянюк та І. Драч щодо того, що «впровадження політики та механізмів забезпечення академічної доброчесності у викладанні, навчанні та дослідницькій діяльності необхідно перенести від покарання за порушення академічної доброчесності до планування та реалізації роз'яснювальної та просвітницької діяльності» (переклад – наш) [2]

В межах дисципліни вільного вибору «Медіаграмотність і критичне мислення» ми застосовуємо міждисциплінарний підхід у впровадженні теми «Академічна доброчесність».

Завданнями дисципліни є формування культури медіаспоживання студентів як майбутніх фахівців та активних громадян (усвідомлене сприймання медіаконтенту; критичний аналіз медіадискурсу); формування здатності текстотворення; розвиток особистісних якостей (критичного мислення та креативності як інструментів текстотворення, продукування ідей, їх аргументації, презентації, комунікативної культури на засадах поваги й толерантності) [3, 4]. Результати аналізу програм навчальних дисциплін з академічної доброчесності (згаданих вище), дозволяють зробити висновок про кореляцію завдань формування медіаграмотності і академічної доброчесності.

Зміст курсу «Медіаграмотність і критичне мислення» [3, 4] дозволяє зробити тему академічної доброчесності наскрізною в процесі викладання (табл. 1).

Таблиця 1

Суміжні теми сфер медіаграмотності та академічної доброчесності

№	Медіаграмотність	Академічна доброчесність
1	Значення інформації в сучасному світі. Порівняльний аналіз понять інформація і знання.	Значення знань і освіти в сучасному світі.
2	Медіастандарт: ідентифікація їх дотримання та порушення в текстах.	Стандарти доброчесної поведінки в освітньому середовищі та їх порушення.
3	Етичний кодекс медіасфери.	Етичний кодекс ЗВО.
4	Цінності медіасфери. Правда як ключова цінність.	Цінності академічної доброчесності. Чесність як цінність освітнього середовища.
5	Фейки в медіа: причини їх появи та наслідки.	Порушення академічної доброчесності (плагіат, фальсифікація, фабрикація тощо) та їх наслідки.
4	Джерела інформації та маніпуляції з джерелами та експертами.	Посилання на джерела як норма академічної доброчесності.
7	Культура медіаспоживання та спілкування в медіа.	Культура якості освіти.
8	Риторичний аналіз медіатекстів.	Мистецтво вчитися. Навички аналізу та оцінювання навчальних досягнень.
9	Текстотворення.	Академічне письмо.
10	Кейси академічної доброчесності / недоброчесності в медіа та їх аналіз.	Кейси академічної доброчесності / недоброчесності та їх аналіз.

Інструменти реалізації цього завдання можуть бути різноманітні: введення питань з академічної доброчесності у відповідні теми лекцій у курсі «Медіаграмотність і критичне мислення», проведення бінарних лекцій із запрошенням до участі лектора – дослідника царини академічної доброчесності, розробка навчальних завдань порівняльного характеру, проведення навчальних дискусій на суміжні теми.

Окремо зазначимо, що медіа регулярно «постачають» відповідний навчальний матеріал (пункт №10 у таблиці 1). У курсі здобувачі вправляються в риторичному аналізі медіатекстів: досліджують закладений в них етос, логос, пафос. Для аналізу серед інших можна обрати тексти, де формування медіаграмотності та академічної доброчесності збігаються. Наприклад, такі статті:

- Практикантка ZAXID.NET вигадала новину. Більше редакція не братиме на практику студентів. Інститут масової інформації: IMI.ORG.UA, 13.01.2022. Режим доступу: <http://surl.li/feiel>.
- Вступ за хабар у \$1,2 млн: в Єльському університеті спалахнув скандал. BBC News Україна. 27.03.2019. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-47716577>
- Медуніверситет у Японії вибачився за те, що занижував жінкам бали. BBC News Україна. 08.08.2018. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-45110075>
- Готові реферати: YouTube видаляє відео із рекламою шахрайства. BBC News Україна. 06.05.2018. Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-44021353>
- Плагіат став причиною відставки президента Угорщини. Василь Плоскіна. Радіо Свобода. 03.04.2012. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/24536500.html>

Риторичний аналіз поданих текстів, через гостроту проблем, які в них підняті, доцільно поєднати з інтерактивними методами навчання (дидактичні ігри «Чотири кути», «Суд присяжних», «Шість капелюхів мислення», групова дискусія тощо). Адже живе обговорення актуальних проблем на основі попереднього аналізу не лише дозволяє глибше засвоїти навчальний матеріал, розвинути аналітичні навички, але й сприяє формуванню тих цінностей, які закладені в етичних кодексах медіасфери і сфери освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Власенко О. В., Вергелес К. М., Вергелес Т. М. Про доцільність впровадження курсу «Академічна доброчесність» у закладах вищої освіти. Філософія в сучасному науковому та соціально-політичному дискурсах. Матеріали доповідей та виступів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 18.11. 2021 р., Вінниця, 2021. 196 с. С.7-9.
2. Slobodianiuk O., Drach I. Building a Culture of Academic Integrity in the Student Environment Case of Vinnytsia National Technical University (Ukraine) Creative Education. Vol.11 No.8, August 27, 2020. URL: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=102511>
3. Залюбівська О. Б. До розробки програми вибіркової дисципліни «Медіаграмотність та критичне мислення» на засадах міждисциплінарного підходу. Збірник статей Восьмої міжнародної науково-методичної конференції «Критичне мислення в епоху токсичного контенту». Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2020. С. 343–351.
4. Залюбівська О. Б. Розробка та впровадження програми курсу за вибором «Медіаграмотність та критичне мислення» на засадах міждисциплінарного (медіариторичного) підходу. Інноваційний університет і лідерство: проєкт і мікропроєкти – V. / відпов. ред.: Т. Фініков, Р. Сухарські. Варшава : Fundacja «Instytut Artes Liberales», Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2021. С.471–485.

Залюбівська Оксана Броніславівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук ВНТУ, Вінниця, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua

Oksana B. Zaliubivska – Candidate of Pedagogical Sciences, associate Professor in Department of Philosophy and Human Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, Ukraine, e-mail: o.zaliubivska@vntu.edu.ua